

TA'LIM TIZIMINING RIVOJLANISH BOSQICHLARI, HOZIRGI TA'LIM
TIZIMIDAGI O'ZGARISHLAR VA XORJIY DAVLATLARNING NUFUZLI
OTMLARIGA QISQA MUDDATLI MALAKA OSHIRISH.

Navoiy davlat pedagogika institut "San'atshunoslik" fakulteti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi o'qituvchisi

Xamidova Gulmira Xamidovna

Navoiy davlat pedagogika institut "San'atshunoslik" fakulteti

Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi o'qituvchisi

Vosiyeva Aziza To'xtaqulovna

Annotatsiya: Ta'lim asrlar davomida jamiyatdagi o'zgarishlar, texnologik taraqqiyot va madaniy qadriyatlarining o'zgarishiga moslashib, sezilarli darajada rivojlandi. Ta'lim tizimini rivojlantirishni bir necha bosqichlarga bo'lish mumkin, ularning har biri davming ustuvor yo'nalishlari va ehtiyojlarini aks ettiradi. Bundan tashqari, zamonaviy ta'lim tizimi, ayniqsa, texnologik innovatsiyalar va globallashtirilgan dunyo talablaridan so'ng keskin o'zgarishlarni ko'rdi. Ushbu insho ta'lim tizimining rivojlanish bosqichlarini o'rganadi va zamonaviy ta'limdagi asosiy o'zgarishlarni tahlil qiladi.

Kalit so'zlar: zamonaviy ta'lim tizimi, innovatsiya, texnologiya, integratsiya, platforma, virtual sinflar, kontent, inklyuzivlik, motivatsiya

Аннотация: Образование существенно развивалось на протяжении веков, адаптируясь к изменениям в обществе, техническому прогрессу и изменениям культурных ценностей. Развитие системы образования можно разделить на несколько этапов, каждый из которых отражает приоритеты и потребности времени. Кроме того, в современной системе образования произошли радикальные изменения, особенно после технологических инноваций и требований глобализованного мира. В данном эссе рассматриваются этапы развития образовательной системы и анализируются основные изменения в современном образовании.

Ключевые слова: современная система образования, инновации, технологии, интеграция, платформа, виртуальные занятия, контент, инклюзия, мотивация

Annotation: Education has developed significantly over the centuries, adapting to changes in society, technological progress, and changes in cultural values. The development of the education system can be divided into several stages, each of which reflects the priorities and needs of the time. In addition, the modern education system has seen drastic changes, especially following technological innovations and the demands of a globalized world. This essay examines the stages of development of the educational system and analyzes the main changes in modern education.

Key words: modern education system, innovation, technology, integration, platform, virtual classes, content, inclusion, motivation

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 21.06.2022-yildagi "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada

rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-289-qarorida belgilangan maqsadli ko'satkichlar ijrosini ta'minlash maqsadida Navoiy davlat pedagogika instituti tomonidan xorijiy davlatlarning nufuzli OTMLariga qisqa muddatli malaka oshirish va stajirovkaga yuborilmoqda. Bu ham ta'lim tizimidagi yangiliklarni bir davlatdan boshqa davlatga joriy qilish va fan yangiliklari bilan hamkorlikda ishlash imkonini beradi.

Zamonaviy ta'limning tarixiy rivojlanishi

Sanoat inqilobi va ommaviy ta'limning yuksalishi

Zamonaviy ta'lim tizimining kelib chiqishini XVIII - XIX asrlardagi sanoat inqilobi bilan bog'lash mumkin. Sanoat iqtisodi kengaygani sari bilimli ishchi kuchiga talab ortib bordi. Bu aholining katta qatlamlariga asosiy savodxonlik va hisoblash ko'nikmalarini berishga qaratilgan davlat ta'lim tizimlarini yaratishga olib keldi. 19-asrda ko'plab mamlakatlarda majburiy ta'lim to'g'risidagi qonunlarning joriy etilishi barcha ijtimoiy tabaqalardagi bolalarning boshlang'ich ta'lim olish imkoniyatini ta'minladi.

Bu davrda ta'lim tizimlari asosan intizom, bir xillik va eslab o'rganishga qaratilgan holda standartlashtirildi. Maqsad shaxslarni fabrikalarda, idoralarda va boshqa tuzilgan muhitlarda ishlashga tayyorlash edi. Ommaviy ta'lim modeli barchaga mos keladigan yondashuv bilan ajralib turardi, ijodkorlik yoki individual rivojlanish uchun juda kam joy mavjud edi.

XX asr islohotlari va ilg'or ta'lim

XX asrda ta'lim sohasida, ayniqsa, Ikkinchi jahon urushidan so'ng muhim islohotlar amalga oshirildi. Hukumatlar ta'lim olish imkoniyatlarini kengaytirish, maktablar qurish va o'qituvchilar malakasini oshirishga katta mablag' sarfladi. O'rta va oliy ta'lim yanada keng tarqaldi va asosiy e'tibor tanqidiy fikrlash, ijodkorlik va fuqarolikni rivojlantirishga qaratila boshladi.

Jon Dyui kabi arboblarda boshchiligidagi ilg'or ta'lim harakati an'anaviy maktab ta'limining qattiq, avtoritar tabiatiga qarshi chiqdi. Dyui va boshqa islohotchilar eksperimental ta'limni yoqlab chiqdilar, bunda talabalar amalda o'rganadilar va ta'lim yanada demokratik, talabalarga yo'naltirilgan va haqiqiy dunyo muammolariga mos keladi. Bu davr, shuningdek, Birlashgan Millatlar Tashkiloti kabi xalqaro tashkilotlar barcha bolalar uchun universal ta'limni qo'llab-quvvatlagan holda, ta'limning huquq sifatida paydo bo'lishini ko'rdi.

Hozirgi zamonaviy ta'lim tizimidagi o'zgarishlar

XXI asrda ta'lim tizimi texnologiya taraqqiyoti, globallashtirilgan ishchi kuchi talablari va yanada inklyuziv va moslashuvchan ta'lim modellariga bo'lgan ehtiyoj tufayli bir qator o'zgarishlarga duch keldi.

Ta'limda texnologiya integratsiyasi

Zamonaviy ta'limdagi eng o'zgaruvchan o'zgarishlardan biri texnologiya integratsiyasi bo'ldi. Internet va raqamli vositalarning yuksalishi ta'limni etkazib berish va undan foydalanish usullarini tubdan o'zgartirdi. Texnologiya turli aholi qatlamlari uchun ta'limni yanada qulayroq qilib, o'quvchilarga elektron ta'lim platformalari va virtual sinflar orqali masofadan turib va o'z tezligida o'rganish imkonini berdi.

Kompyuterlar, planshetlar va smartfonlar paydo bo'lishi bilan talabalar katta hajmdagi ma'lumotlarga kirishlari, butun dunyo bo'ylab tengdoshlari bilan hamkorlik qilishlari va interaktiv ta'lim tajribasi bilan shug'ullanishlari mumkin. Xususan, COVID-19 pandemiyasi raqamli ta'limning joriy etilishini tezlashtirdi, maktablar va universitetlar tezda onlayn ta'limga o'tishdi. Natijada, ko'plab muassasalar an'anaviy sinf o'qitishni onlayn elementlar bilan birlashtirgan gibrud ta'lim modellarini o'z ichiga oldi.

Shaxsiylashtirilgan va moslashtirilgan ta'lim

Zamonaviy ta'lim bir o'lchovli yondashuvdan ko'proq shaxsiylashtirilgan ta'lim tajribasiga o'tdi. Texnologiyalar tufayli o'qituvchilar endi o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari, kuchli tomonlari va o'rganish uslublarini qondirish uchun darslarni moslashtira oladilar.

Moslashuvchan ta'lim platformalari talabaning muvaffaqiyati va ishlashiga asoslangan moslashtirilgan kontent, baholash va fikr-mulohazalarni taqdim etish uchun ma'lumotlar tahlili va sun'iy intellektdan foydalanadi.

Ushbu siljish tabaqalashtirilgan o'qitish imkonini beradi, bunda o'qituvchilar qiyin o'quvchilarga yordam berishlari va ilg'or o'quvchilar uchun yanada qiyinroq materiallarni taqdim etishlari mumkin. Shaxsiylashtirilgan ta'lim talabalarning faolligini, motivatsiyasini va umumiy akademik natijalarni yaxshilashi ko'rsatilgan.

XXI asr mahoratiga e'tibor

Iqtisodiyotlar bilimiga asoslangan sanoatga o'tayotganda, an'anaviy akademik bilimlardan tashqari keng ko'nikmalarga ega bo'lgan ishchilarga talab ortib bormoqda. Zamonaviy ta'lim tizimi bunga javoban 21-asr ko'nikmalariga, jumladan, tanqidiy fikrlash, ijodkorlik, hamkorlik, muloqot va muammolarni hal qilishga ko'proq e'tibor qaratdi.

O'qituvchilar eslab qolishdan voz kechib, o'quvchilarni tanqidiy fikrlash, ma'lumotlarni tahlil qilish va jamoalarda samarali ishlashga o'rgatish masalasiga e'tibor qaratmoqda. Loyihaga asoslangan ta'lim, so'rovga asoslangan ta'lim va tajribaga asoslangan ta'lim usullari o'quvchilarga o'z bilimlarini real sharoitlarda qo'llashga yordam berish uchun o'quv dasturlariga kiritilmoqda.

Ta'limning globallasuvi va baynalmilallasuvi

Zamonaviy ta'lim tizimi tobora globallasib bormoqda, talabalar va o'qituvchilar xalqaro resurslar va imkoniyatlardan foydalanish imkoniyatiga ega. Globallasuv ta'lim amaliyotlarini almashish, muassasalar o'rtasida hamkorlik qilish va butun dunyo bo'ylab o'quvchilar kirishi mumkin bo'lgan onlayn kurslarni yaratish imkonini berdi.

Universitetlar xorijiy institutlar bilan hamkorlikni rivojlantirdi, almashinuv dasturlari va qo'shma diplom olish imkoniyatlarini taklif qildi. Coursera, edX va Khan Academy kabi onlayn o'quv platformalari eng yaxshi universitetlardan kurslarni taklif qiladi, bu esa istalgan joydan kelgan talabalarga jahon darajasidagi ta'lim olish imkonini beradi. Ta'limning bunday xalqarolashuvi, shuningdek, global istiqbollarni o'quv dasturlariga integratsiyalashuviga olib keldi, talabalarni global miqyosda o'zaro bog'langan ishchi kuchi talablariga tayyorladi.

Inklyuzivlik va tenglikka e'tibor qarating

So'nggi yillarda yanada inklyuziv va adolatli ta'lim tizimini yaratishga e'tibor kuchaymoqda. Ayniqsa, qizlar, nogiron bolalar va kam ta'minlangan oilalardan bo'lgan

o'quvchilar kabi marginal guruhlar uchun ta'lim olishda tafovutlarni kamaytirishga qaratilgan sa'y-harakatlar kuchaydi.

Hukumatlar, nodavlat notijorat tashkilotlari va ta'lim muassasalari barcha o'quvchilar, ularning kelib chiqishidan qat'i nazar, muvaffaqiyatga erishishlari mumkin bo'lgan sharoitlarni yaratish ustida ishlamoqda. Bu talabalarning hissiy va ruhiy farovonligini qo'llab-quvvatlashga qaratilgan stipendiyalar, maxsus ta'lim xizmatlari va maslahat dasturlari kabi resurslarni taqdim etishni o'z ichiga oladi. Genderga bog'liq bo'lgan o'quv dasturlari va kamsitishlarga qarshi siyosatning kiritilishi maktablarda xilma-xillik va ijtimoiy adolatni rag'batlantirishga yordam beradi.

Ruhiy salomatlik va hissiy farovonlik

Talabalarning ruhiy salomatligi va hissiy farovonligiga tobora ortib borayotgan e'tibor zamonaviy ta'lim tizimidagi jiddiy o'zgarishlardir. Maktablar va universitetlar talabalarning ilmiy yutuqlaridan tashqari, ularning ijtimoiy va hissiy ehtiyojlarini qondiradigan qo'llab-quvvatlovchi muhitlarni yaratish muhimligini tan olishadi.

Ruhiy salomatlik, ongni saqlash va stressni boshqarishni rivojlantirishga qaratilgan dasturlar ta'limning ajralmas qismiga aylandi. O'qituvchilar talabalar o'rtasida tashvish, ruhiy tushkunlik va boshqa ruhiy salomatlik muammolari belgilarini aniqlash va ularga tegishli yordam ko'rsatish uchun o'qitilmoqda. Ta'limga bunday yaxlit yondashuv o'quvchilarning nafaqat intellektual, balki hissiy-psixologik rivojlanishini ham tarbiyalashga intiladi.

2024-yil Nijniy Novgoroddagi Minina nomidagi Nijniy Novgorod davlat pedagogika universitetiga bo'lgan Navoiy davlat pedagogika instituti Tasviriy san'at va muhandislik grafikasi kafedrasida professor-o'qituvchilarining tasrif doirasida bir qator yangiliklar almashinildi va universitet bilan memorandum imzolandi.

Bu universitetdagibir qator yangiliklar bilan tanishildi. Masalan, quyidagi vazifalar ustuvorligi taminlangan;

1. Viloyatdagi maktab o'quvchilari, talabalar va ta'lim muassasalari o'qituvchilarini psixologik-pedagogik va ilmiy-uslubiy ta'minlash tizimini shakllantirish.

2. Minin universitetining bolalar va kattalar uchun qo'shimcha ta'lim sohasidagi resurslari va faoliyatini milliy loyihalarni qo'llab-quvvatlash va amalga oshirish bo'yicha mintaqaning kompleks rejalariga integratsiya qilish.

3. Viloyat va mamlakat iqtisodiyoti, ilm-fan va ishlab chiqarish ehtiyojlaridan kelib chiqqan holda fuqarolarning malakasini oshirish, kasbiy qayta tayyorlash va kasbga tayyorlashni tashkil etish.

4. Minin universiteti infratuzilmasida maktab o'quvchilari uchun qo'shimcha umumiy ta'lim (umumiy rivojlanish) dasturlarini amalga oshirish.

Qo'shimcha ta'lim (umumiy rivojlanish) dasturlari mavjud bo'lib, bu talabaga motivatsiya berishga qaratilgan. Bular;

Kvantorium texnoparki asosida: "Mininskiy shanba kuni", "Ilmga qadam qo'ying!", "Universitet ta'tili"; Universitet infratuzilmasi asosida: "Yagona davlat imtihoniga tayyorgarlik", "Mavzularni chuqur o'rganish kurslari" "GTO topshirishga tayyorgarlik" kabi loyihalar mavjud bo'lib, talabalar bilan birgalikda ishlab kelinadi.

XULOSA

Zamonaviy ta'lim tizimi o'zining tarixiy ildizlaridan ijtimoiy o'zgarishlar, texnologik taraqqiyot va globallashtirilgan dunyo talablari asosida sezilarli darajada rivojlandi. An'anaviy, standartlashtirilgan ta'lim modellaridan moslashuvchan, shaxsiylashtirilgan va inklyuziv yondashuvlarga o'tish o'quvchilarning qanday o'rganishini va o'qituvchilarning qanday ko'rsatmalar berishini o'zgartirdi. Texnologiya, globallashtirish va XXI asr ko'nikmalariga e'tibor zamonaviy jamiyat ehtiyojlarini yaxshiroq qondirish uchun ta'limni qayta shakllantirdi. Ta'lim rivojlanayotgan tendentsiyalar va muammolarga moslashishda davom etar ekan, u butun dunyo bo'ylab shaxslar va jamoalarning kelajagini shakllantirishda muhim kuch bo'lib qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 21.06.2022-yildagi "Pedagogik ta'lim sifatini oshirish va pedagog kadrlar tayyorlovchi oliy ta'lim muassasalari faoliyatini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-289-qarori
2. Xamidova, G. X. (2024). TALABALARGA ZAMONAVIY KOMPYUTER GRAFIK DASTURLARI YORDAMIDA CHIZMACHILIK FANLARINI O'RGATISH VA RAQOBATBARDOSH KADRLAR TAYYORLASH. *Inter education & global study*, (1), 63-72.
3. Xamidova, G. X. (2024). CHIZMACHILIK FANINI O'QITISHDA GRAFIK DASTURLARDAN FOYDALANISH VA METODIKASINI TAKOMILLASHTIRISH. *Inter education & global study*, (1), 34-44.
4. Amonova, Z. U., & Vosiyeva, A. T. X. (2022). MODELIER DIZAYNERLAR CHIZADIGAN INSON QOMATIDA LIBOSLARGA RANGNING BOSQICHMA-BOSQICH BERILISHI USULLARI. *Journal of Integrated Education and Research*, 1(6), 178-182.
5. Vosiyeva, A. (2023). USE OF TRANSFORMATION IN THE DIRECTION OF DESIGN AND ITS IMPORTANCE. *Science and innovation*, 2(A4), 31-33.